

Od Redakcji

Nowy numer, który przygotowaliśmy dla Państwa, można by – podobnie jak poprzedni – uznać za numer podwójny. Główną jego część stanowią teksty dotyczące adaptacji w szerokim ujęciu. Numer uzupełniony jest dodatkowo trzema pracami traktującymi o tłumaczeniu – zarówno w jego teoretycznym, jak i praktycznym wymiarze. Pomimo tego, że rubryka tłumaczeniowa funkcjonuje w „Bez Porównania” jako rubryka stała, w tym przypadku szczególnie trafnie współgra z tematyką całego numeru. Czymże bowiem innym jest przekład, jeśli nie swego rodzaju kulturową adaptacją? Translatolodzy usiłują wyznaczyć granice między tymi dwoma zagadnieniami, niemniej niejednokrotnie zdają się one rozmywać. Szczególnie trudne jest ich wyznaczenie w przypadku poezji. Państwa uwadze polecamy teksty Katarzyny Gambuś, Anny Wróbel i Marty Zabłockiej będące porównawczymi analizami tłumaczeń poezji W.H. Audena, Paula Celana i Edgara Lee Mastersa.

Sięgając do semantycznego rdzenia pojęcia adaptacji, jest ona przede wszystkim przystosowaniem za pomocą przetworzenia. Teksty Jadwigi Wszółek i Katarzyny Witoszek traktują o przystosowaniu struktury literackiej do języka filmu. Praca Jakuba Lewickiego dotyczy warsztatowych aspektów wystawiania oper w Polsce Władysława IV. Autor wnikliwie analizuje rozwiązania techniczne pozwalające na tworzenie widowiska operowego, które już samo w sobie znajduje się na pograniczu wielu dziedzin działalności kulturowej człowieka. Justyna Sulejewska zajęła się natomiast wpływem niemieckiego ekspresjonizmu filmowego na fotografie Piotra Pietrygi.

Szerokie ujęcie problemu przez naszych Autorów pozwoli, mamy nadzieję, na choć częściowe zgłębienie zjawiska adaptacji w kulturze.

Zachęcamy do przesyłania artykułów do działu „Varia” niezależnie od terminów kolejnych numerów. Mamy również nadzieję, że dobra „tłumaczeniowa” passa się utrzyma i nadal będą do nas spływać prace przekładowe oraz przekłady autorskie wraz z analitycznym komentarzem. Na koniec nie pozostaje nam nic innego, jak tylko zaprosić do lektury tego i kolejnych numerów „Bez Porównania”.

Patrycja Oleś

Jadwiga Wszolek

Kamień na kamieniu* Wiesława Myśliwskiego i *Droga* Ryszarda Bera – porównawcza analiza mikrostruktury

Każde przeniesienie dzieła literackiego na ekran wiąże się w sposób nieunikniony z modyfikacjami wynikającymi z charakteru różnych systemów, jakimi są literatura i film. Celem tej pracy jest przedstawienie zależności filmu od literackiego pierwowzoru na podstawie analizy trzech wybranych epizodów *Drogi* Ryszarda Bera – adaptacji filmowej *Kamienia na kamieniu* Wiesława Myśliwskiego. Budowę tych epizodów rozpatruję w odniesieniu do ich odpowiedników powieściowych.

Wieloaspektowa analiza przenoszenia jakości literackich na utwór filmowy na poziomie mikrostruktury obu dzieł nie należy do często stosowanych metod badania relacji między dziełem literackim i adaptacją, czego dowodzi dokonany przez Alicję Helman przegląd stanowisk badaczy zajmujących się tą tematyką¹. W studiach nad wiernością adaptacji wobec oryginału oraz nad strategiami przekładu wyróżnia się nurt poszukiwań adaptacyjnych kluczy, w oparciu o które konstruowane są dzieła filmowe. Do kluczy tych należą: przeniesienie struktury narracyjnej, nastroju pierwowzoru, sposobu kreacji bohatera, zachowanie warstwy ideowej, kontekstu historycznego, kulturowego, wykorzystanie motywu itd. W takim ujęciu badanie elementów mikrostruktury po pierwsze zwykle nie stano-

* Niniejszy artykuł stanowi skróconą wersję pracy licencjackiej napisanej i obronionej w Katedrze Komparatystyki UJ w 2012 roku.

¹ *Słownik pojęć filmowych*, red. A. Helman, t. 10, Kraków 1998, s. 7–42 (*Adaptacja*). Zob. także J. Kuźnicka, *Gry adaptacyjne we współczesnym kinie*, Piotrków Trybunalski 2003, s. 11–45.